

Sanastoa alalukuun 12.4

aate ajattelutapa eli se, miten jostakin asiasta ajatellaan.

ajaa (1) pois häättää pois, pakottaa lähtemään pois

ajaa (1) takaa jahdata, yrittää saada kiinni

ajallaan oikeaan aikaan, ei myöhässä

ajoiivat takaa → ajaa takaa

armeija jonkin maan sotilaat ja muut sotavarusteet. Esimerkiksi ”Suomen armeija” tarkoittaa Suomen sotilaita ja sotavälineitä.

ase väline taistelussa. Esimerkiksi tykit, miekat ja pistoolit ovat aseita.

aseet → ase

aseiden → ase

aseita → ase

asema tässä yhteydessä: paikka, jossa sotilaat ovat

asemiin → asema

demokratia eli kansanvalta. Kansalaiset saavat vaikuttaa asioista päättämiseen esimerkiksi äänestämällä.

demokratiana → demokratia

eduskunta Suomen asioista, esimerkiksi lakiasioista päättävä ryhmä. Ryhmässä on 200 ihmistä, jotka suomalaiset ovat äänestäneet päättämään asioista.

ehdot → ehto

ehto edellytys, se, mitä pitää olla, että jotakin tapahtuu. Jos esimerkiksi rauhan ehtona on alueen antaminen toiselle maalle, rauhaa ei tule ennen kuin alue on annettu.

ehtoja → ehto

eivät olleet rikkoneet → rikkoa

esitettiin → esittää

esittää (1) tässä yhteydessä: ehdottaa, sanoa ehdotus ääneen

fasistinen sellainen, joka liittyy fasismiin. Saksan kansallissosialistit eli natsit kannattivat fasismia. Fasismi on erittäin kansallismielinen eli nationalistinen (→ nationalismi) → aate, joka kannatti muun muassa totalitarismia (→ totalitarismi) ja vahvaa johtajaa (→ vahva johtaja). Fasismi on yksi osa äärioikeistoa (→ äärioikeistolainen).

fasistiset → fasistinen

hallitus maan asioista päättävä ryhmä, johon kuuluu ministereitä → ministeri

hyökkäys tässä yhteydessä: toisen maan alueelle meneminen sotilaiden ja aseiden kanssa

hyökkäystä → hyökkäys

hyökkää → hyökätä

hyökätä (4) tässä yhteydessä: mennä toista maata kohti, yrittää päästä maahan sodassa. Esimerkiksi ”Saksa hyökkäsi Ranskaan” tarkoittaa, että Saksan → armeija syöksyi, ryntäsi tai meni taistelemalla eli sotimalla kohti Ranskaa

hämättiin → hämätä

hämätä (4) huijata, saada joku luulemaan jotakin, mikä ei ole totta

häviäjämää (yhdyssana: häviäjä + maa) maa, joka on hävinnyt sodan

häviäjäm maiden → häviäjämää

komissio toimikunta, ryhmä, jolla on jokin virallinen tehtävä

komissioon → komissio

kommunistinen kommunismin (→ kommunismi) mukainen, sellainen, jossa on kommunismi

kommunistiset → kommunistinen

kosto jos tekee toiselle jotakin ikävää siksi, että toinen on tehnyt jotakin, tekee koston eli kostaa (1).

kostoksi → kosto

kova tässä yhteydessä: tiukka, ankara

kovat → kova

kyliä → kyliä

kylä paikka, jossa asuu ihmisiä. Pieni ryhmä taloja muodostaa kylän. Kylä on pienempi kuin kaupunki.

kätkeminen (verbi kätkeä 1) piilottaminen

lain → laki

lait → laki

laki yhteinen sääntö siitä, miten asiat tehdään ja mitä saa tehdä ja mitä ei. Jos rikkoo lakia, voi joutua maksamaan sakkoja tai joutua vankilaan.

lakia → laki

liberalismi aate, joka kannattaa ihmisten vapautta (→ vapaus)

liittolainen tässä yhteydessä: maat, jotka ovat toistensa kanssa yhteistyössä ja samalla puolella ovat liittolaisia

luottamus se, että luottaa johonkin eikä ajattele, että toinen valehtelee tai toimii väärin.

luottamusta → luottamus

menetti → menettää

menettää (1) joutua antamaan pois jotakin. Jos ihminen menettää esimerkiksi kaikki rahansa, hänellä ei enää ole rahaa.

metalliteollisuuden → metalliteollisuus

metalliteollisuus (yhdyssana: metalli + teollisuus) tehtaot (→ tehdas), jotka tekevät tavaroita metallista

miellyttää (1) olla niin, että joku on tyytyväinen

ministeri hallituksen (→ hallitus) jäsen, jolla on jokin tehtävä hallituksessa. Esimerkiksi ”liikenneministeri” vastaa maan liikenneasioista.

nationalismi eli kansallisuusaate ajatus siitä, että on kansoja, joilla on yhteinen maa, kieli, uskonto ja kulttuuri

noudattaa (1) toimia jonkin mukaan. Esimerkiksi ”hän noudatti sääntöjä” tarkoittaa, että hän teki, kuten säännöissä sanotaan.

noudatti → noudattaa

nousivat maihin → nousta maihin

nousta (3) **maihin** tulla maahan mereltä

oikeus tässä yhteydessä: paikka tai järjestelmä, jossa tuomari päättää, minkä rangaistuksen rikollinen saa

perääntymään → perääntyä

perääntyä (1) lähteä pakoon, kääntyä takaisin, vetäytyä, peruuttaa

poliitikko ihminen, joka on mukana politiikassa eli päättämässä yhteisistä asioista. Esimerkiksi kansanedustaja ja ministeri ovat poliitikkoja.

poliitikkoa → poliitikko

poliitikot → poliitikko

poliittinen johtaja ihminen, joka päättää maan yhteisistä asioista. Esimerkiksi presidentti ja ministerit ovat poliittisia johtajia.

poliittinen sellainen, joka liittyy politiikkaan eli yhteisistä asioista päättämiseen

poliittisia johtajia → poliittinen johtaja

presidentti tässä yhteydessä: maan johtaja, joka valitaan aina tietyksi ajaksi kerrallaan

presidenttiä → presidentti

rakennuksista → rakennus

rakennus tässä yhteydessä: tila, jonka ihminen on rakentanut. Esimerkiksi talot ovat rakennuksia.

rakens → rakentaa

rakentaa tässä yhteydessä: yrittää saada aikaan, tehdä

rauhanehdoissa → rauhanehto

rauhanehdoissaan → rauhanehto

rauhanehdot → rauhanehto

rauhanehto (yhdyssana: rauha + ehto) se, millä ehdoilla eli edellytyksillä tulee rauha. Se, mitä osapuolet vaativat, jotta tulee rauha. Esimerkiksi jos rauhanehtona on alueen luovuttaminen, toinen maa joutuu antamaan toiselle maalle jonkin alueen, jotta tulee rauha.

rauhanehtoja → rauhanehto

rauhanomaisesti rauhallisesti, ilman sotaa

rauhansopimuksessa → rauhansopimus

rauhansopimus (yhdyssana: rauha + sopimus) sopimus siitä, että sota loppuu ja on rauha. Sopimuksessa voidaan kertoa, mitä asioita maiden pitää tehdä tai mitä maat eivät saa tehdä, jotta rauha pysyy.

rauhansopimusta → rauhansopimus

rikkoa (1) tässä yhteydessä: toimia lakia vastaan. Rikkoa lakia tarkoittaa, että tekee rikoksen. Jos esimerkiksi varastaa, rikkoo lakia.

saavutus jotakin, mitä on saatu aikaan usein tekemällä työtä asian eteen. Esimerkiksi jos voittaa kilpailussa, voidaan ajatella, että voitto on saavutus.

sakko raha, jonka joutuu maksamaan valtiolle eli maalle, jos on rikkonut lakia eli tehnyt rikoksen mutta rikos on niin pieni, että ei joudu vankilaan

sakkoihin → sakko

sotakorvaukset → sotakorvaus

sotakorvauksia → sotakorvaus

sotakorvaus (yhdyssana sota + korvaus) korvaus on maksu jostakin. Sodassa hävinnyt maa joutuu usein maksamaan voittajalle sotakorvauksia eli antamaan rahaa voittajalle.

sotakorvaus (yhdyssana sota + korvaus) korvaus on maksu jostakin. Sodassa hävinnyt maa joutuu usein maksamaan voittajalle sotakorvauksia eli antamaan rahaa.

sotasyylinen (yhdyssana: sota + syyllinen) ihminen, joka on aiheuttanut sodan eli on syyllinen sotaan.

sotasyyllisinä → sotasyylinen

suhde tässä yhteydessä: maiden välit, se, miten maat suhtautuvat toisiinsa

suhteet → suhde

suhteita → suhde

syyttäminen tässä yhteydessä: se, että viedään oikeuteen (→ oikeus), koska väitetään, että on tehnyt rikoksen eli rikkonut lakia

syyttää (1) tässä yhteydessä: viedä oikeuteen (→ oikeus), koska väitetään, että on tehnyt rikoksen eli rikkonut lakia

säättämään → säättää

säättää (verbityyppi 1) tässä yhteydessä: tehdä laki. Esimerkiksi ”hallitus sääti uuden lain” tarkoittaa, että hallitus teki uuden lain.

talouden → talous

talous rahan liikkuminen, esimerkiksi ostaminen ja myyminen ovat osa taloutta

tehdas paikka, jossa tehdään koneiden avulla tavaroita tai materiaaleja Esimerkiksi ”paperitehdas” tekee paperia.

tehtaasta → tehdas

tehtaita → tehdas

teollistua tulla sellaiseksi, että on paljon tehtaita ja monet asiat tehdään tehtaissa

teollistui → teollistua

toimitukset → toimitus

toimitus tässä yhteydessä: se kun tavara tuodaan perille.

totalitarismi sellainen hallintotapa, että valtio päättää aivan kaikista asioista

toteuttaa (1) tehdä, panna toimeen, tehdä niin kuin on sanottu tai suunniteltu

toteuttaisi → toteuttaa

tuomita (5) ilmoittaa, että joku on syyllinen ja / tai määrätä rangaistus teosta

tuote tässä yhteydessä: jokin ihmisen tekemä eli valmistama tavara tai aine, jota ostetaan ja myydään

tuotteita → tuote

uudistuksia → uudistus

uudistus asian muuttaminen erilaiseksi kuin ennen

vaati → vaatia

vaatia (1) ilmoittaa että haluaa jotakin. Esimerkiksi ”minä vaadin tavata rehtorin” tarkoittaa, että ihminen haluaa ehdottomasti tavata rehtorin.

vahva johtaja tässä yhteydessä: sellainen johtaja, jolla on paljon valtaa ja joka pysyy hyvin vallassa

valehyökkäyksiä → valehyökkäys

valehyökkäys (yhdyssana: vale + hyökkäys) sellainen hyökkäys, joka ei ole oikea vaan vain näyttää hyökkäykseltä (→ hyökkäys)

valtio on useimmiten sama asia kuin maa, esimerkiksi ”Suomen valtio”

valtion → valtio

valvontakomissio (yhdyssana: valvonta + komissio) ryhmä, joka valvoi Suomessa, että Suomi tekee niin kuin se on sopinut rauhanehdoissa Neuvostoliiton kanssa.

valvontakomission → valvontakomissio

vapaus tarkoittaa, että ihminen voi tehdä jotakin ilman, että se on kielletty. Esimerkiksi ”sananvapaus” tarkoittaa, että ihmisellä on lupa eli vapaus sanoa mitä haluaa.

välirauha (yhdyssana: väli + rauha) rauha, joka on tehty väliaikaisesti eli lyhyeksi aikaa ennen lopullista sopimusta rauhasta

välirauhaan → välirauha

välirauhan → välirauha

välirauhassa → välirauha

äärioikeistolainen (yhdyssana: ääri + oikeisto). Ääri tarkoittaa todella kaukana olevaa. Äärioikeistolainen tarkoittaa siis sellaista, joka on poliittisesti (→ poliittinen) ajateltuna todella oikealla. Oikealla olemiseen eli oikeistolaisuuteen kuuluu muun muassa vapaiden markkinoiden suosiminen, → liberalismi ja → nationalismi. Äärioikeistolainen on vienyt nämä ajatukset todella pitkälle.